

Socialutskottets betänkande

2025/26:SoU8

Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt socialtjänstlagen. Lagändringarna syftar till att förbättra förutsättningarna för en effektiv tillsyn som skyddar enskildas rättigheter och säkerställer kvaliteten inom verksamhet enligt de aktuella lagarna.

Inspektionen för vård och omsorg ska ges utökade möjligheter att ingripa mot verksamheter som inte uppfyller lagstiftningens krav, bl.a. genom att sanktionsavgift införs i vissa fall och att olovliga verksamheter omedelbart ska kunna förbjudas. Tillstånd för verksamheter som varit vilande under en längre period ska kunna återkallas. Det införs ett straffansvar för den som fortsätter att bedriva en verksamhet i strid mot ett förbud enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Dessutom förtydligas det att den lämplighetsprövning som ska göras vid en tillståndsprövning även ska omfatta den juridiska personen. För att stärka Inspektionen för vård och omsorgs möjlighet till en effektiv tillsyn ska kommunerna få en utökad anmälningsskyldighet till myndigheten. Den särskilda avgiften för gynnande beslut om insatser som inte verkställs inom skälig tid och rapporteringsintervallet för sådana beslut bör vara kvar och den särskilda avgiften ska höjas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns fyra reservationer (S, V, C, MP) och två särskilda yttranden (S, V).

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:15 Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg.

Fyra yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet5

Utskottets överväganden.....6

 Inledning.....6

 Regeringens lagförslag6

 Utskottets ställningstagande.....8

 Lagstiftningens framtida utformning.....8

 Utskottets ställningstagande.....11

Reservationer12

 1. Sanktionsavgift för anmälningspliktig verksamhet, punkt 2 (C)12

 2. Registerkontroll mot misstankeregistret, punkt 3 (C).....12

 3. Återkommande registerkontroll, punkt 4 (S, C)13

 4. Tillstånd, punkt 5 (S, V, MP)13

Särskilda yttranden15

 1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S)15

 2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V).....15

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag16

 Propositionen16

 Följdmotionerna16

Bilaga 2

Regeringens lagförslag17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
 2. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:15 punkterna 1 och 2.

Lagstiftningens framtida utformning

2. Sanktionsavgift för anmälningsskyldig verksamhet

Riksdagen avslår motion

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 1 (C)

3. Registerkontroll mot misstankeregistret

Riksdagen avslår motion

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 2 (C)

4. Återkommande registerkontroll

Riksdagen avslår motion

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 3 (S, C)

5. Tillstånd

Riksdagen avslår motion

2025/26:1038 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S).

Reservation 4 (S, V, MP)

Stockholm den 13 november 2025

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Noria Manouchi (M), Karin Sundin (S), Malin Höglund (M), Anna Vikström (S), Leonid Yurkovskiy (SD), Gustaf Lantz (S), Thomas Ragnarsson (M), Karin Rågsjö (V), Mona Ölin (SD), Nils Seye Larsen (MP), Agneta Nilsson (S), Anna-Lena Hedberg (SD), Anders W Jonsson (C), Erik Hellsborn (SD) och Jakob Olofsgård (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2025/26:15 Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg och fyra yrkanden i följdmotioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt socialtjänstlagen. Förslagen syftar till att förbättra förutsättningarna för en effektiv tillsyn som skyddar enskildas rättigheter och säkerställer kvaliteten inom verksamhet enligt de aktuella lagarna.

Jämför särskilt yttrande 1 (S) och 2 (V).

Propositionen

Sanktionsavgifter införs

Regeringen föreslår att den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, ska betala en sanktionsavgift om

- det i verksamheten har brutits mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten
- personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag, praktiktjänstgöring, volontärarbete eller liknande i verksamhet enligt SoL, utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn har gjorts eller
- personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag eller praktiktjänstgöring i verksamhet enligt LSS, utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen (2010:479) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder har gjorts.

Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) ska besluta om sanktionsavgiften. Sanktionsavgiften ska betalas till Ivo och tillfaller staten.

Nya åtgärder mot oseriösa utförare

Ivo ska enligt regeringens förslag omedelbart få förbjuda en verksamhet som i strid med krav på tillståndsplikt enligt SoL eller LSS bedrivs utan tillstånd. Beslut om förbud ska gälla omedelbart och kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet enligt SoL eller LSS ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om tillståndet inte har utnyttjats under en sammanhängande tid av sex månader.

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet fortsätter att bedriva en verksamhet i strid mot ett förbud som har meddelats med anledning av ett missförhållande enligt LSS ska dömas till böter.

Det tydliggörs att juridiska personer omfattas av lämplighetsprövningen

Vidare framgår av propositionen att det ska tydliggöras i SoL och LSS att den juridiska person som ansöker om tillstånd eller innehar ett tillstånd att bedriva tillståndspliktig verksamhet ska vara lämplig, vilket också gäller dennes företrädare.

En utökad anmälningsskyldighet till Inspektionen för vård och omsorg införs för kommunerna

I dag har en kommun skyldighet att anmäla till Ivo när det finns anledning att anta att personlig assistans bedrivs utan tillstånd eller att tillståndshavares lämplighet att bedriva verksamheten kan ifrågasättas. Av propositionen framgår att den skyldigheten utökas till att omfatta all verksamhet som kräver tillstånd enligt LSS. Motsvarande anmälningsskyldighet ska också gälla för verksamhet som kräver tillstånd enligt SoL. Därutöver ska en kommun anmäla till Ivo om kommunen uppmärksammar allvarliga brister i sådan verksamhet där det krävs tillstånd enligt SoL eller LSS.

Den särskilda avgiften för gynnande beslut som inte verkställs inom skälig tid höjs

Regeringen bedömer att nuvarande bestämmelser om en kommuns skyldighet att betala en särskild avgift om den inte tillhandahåller insatser inom skälig tid bör vara kvar. Detsamma gäller för inom vilken tid rapportering av insatser som inte har verkställts ska göras.

Regeringen föreslår att beloppsgränserna ska höjas för den särskilda avgift som gäller när en kommun inte verkställer gynnande beslut om insatser inom skälig tid. Detta gäller insatser både enligt SoL och enligt LSS.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026. Bestämmelserna om sanktionsavgifter tillämpas första gången vid ingripande mot överträdelse

som sker efter ikraftträdandet. Bestämmelserna om särskild avgift tillämpas på beslut om insatser enligt SoL respektive LSS som fattas efter ikraftträdandet.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Lagstiftningens framtida utformning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. sanktionsavgift för anmälningspliktig verksamhet, registerkontroll mot misstankeregistret och återkommande registerkontroll.

Jämför reservation 1 (C), 2 (C), 3 (S, C) och 4 (S, V, MP).

Propositionen

Sanktionsavgifter införs

Som framgår ovan föreslår regeringen att den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt SoL eller LSS ska betala en sanktionsavgift om

- det i verksamheten har brutits mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten
- personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag, praktik-tjänstgöring, volontärarbete eller liknande i verksamhet enligt SoL, utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn har gjorts eller
- personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag eller praktiktjänstgöring i verksamhet enligt LSS, utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder har gjorts.

Några remissinstanser anser att också kommuner bör omfattas av sanktionsavgiften när det gäller villkor i tillståndet. För regeringen är det angeläget att kraven på verksamheterna efterlevs oavsett utförare. Regeringen konstaterar samtidigt att de föreslagna bestämmelserna avser tillståndspliktig verksamhet. Den verksamhet som kommunerna och Sis bedriver är inte tillståndspliktig. Utredningen lämnar inte några förslag om en förändrad anmälnings- och tillståndsreglering. Det finns således inte något beredningsunderlag för det som remissinstanserna föreslår.

Lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn skiljer sig från lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder på så sätt att den förra kräver kontroll av såväl belastningsregistret som misstankeregistret, medan den senare bara kräver kontroll av belastningsregistret. En remissinstans anser att lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder också ska omfatta utdrag ur misstankeregistret. Regeringen konstaterar att förslaget i denna proposition behandlar sanktionsavgifter vid överträdelse av dessa två lagar, men att frågan om vilka registerutdrag som ingår i lagarna inte har utretts av utredningen. Det finns därför inte något beredningsunderlag för att genomföra den lagändring som remissinstansen efterfrågar. Promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24) innehåller dock bl.a. förslag om att kontroller som görs med stöd av lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder även ska göras mot misstankeregistret avseende vissa brott. Där föreslås också att aktuellt utdrag inte får vara äldre än sex månader. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Det finns i detta lagstiftningsärende inte heller något underlag för att bestämma om registerkontroller i andra sammanhang, t.ex. att redan anställd personal ska kontrolleras kontinuerligt eller att utöka möjligheten att ta ut en sanktionsavgift i andra situationer än de som föreslagits av utredningen, så som några remissinstanser framför i sina remissvar. Promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun innehåller också förslag till en ny lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser i hemmet åt äldre personer eller personer med funktionsnedsättning. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Det tydliggörs att juridiska personer omfattas av lämplighetsprövningen

Som framgår ovan föreslår regeringen att det ska tydliggöras i SoL och LSS att den juridiska person som ansöker om tillstånd eller innehar ett tillstånd att bedriva tillståndspliktig verksamhet ska vara lämplig, vilket också gäller dennes företrädare.

En remissinstans anser att det bör införas en rutin genom vilken en ny lämplighetsprövning ska göras när bolag byter styrelse eller ägare. Regeringen vill påminna om det som framgår av förarbetena till lagstiftningen, nämligen att tillsyn ska säkerställa att kraven på verksamheten samt ägare och ledning fortlöpande är uppfyllda (prop. 2017/18:158 s. 52). Av 26 § LSS framgår också att tillsynen även innebär en granskning av att den som har beviljats tillstånd enligt 23 § samma lag fortlöpande uppfyller kraven. Regeringen ser inget hinder för tillsynsmyndigheten att införa en rutin för denna tillsyn.

Motionerna

Sanktionsavgift för anmälningspliktig verksamhet

I kommittémotion 2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att ta ut sanktionsavgift även för anmälningspliktiga verksamheter inom kommun och stat. Enligt motionärerna är det självklart att vården och omsorgen i verksamheterna är av hög kvalitet, oavsett om de bedrivs i offentlig eller i privat regi, och att kraven på verksamheterna efterlevs oavsett utförare. Den verksamhet som kommunerna och Statens institutionsstyrelse (Sis) bedriver är inte tillståndspliktig, varför förslagen om sanktionsavgifter vid tillståndspliktig verksamhet inte omfattar dessa verksamheter. Det är enligt motionärerna en orimlig ordning.

Registerkontroll mot misstankeregistret

I kommittémotion 2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att registerkontroll ska inkludera kontroll mot både belastningsregistret och misstankeregistret. Registerkontroll mot både belastningsregistret och misstankeregistret kan i dag göras av personal vid vissa boenden som tar emot barn, men för registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder krävs endast kontroll mot belastningsregistret. Motionärerna anser, i likhet med en remissinstans, att lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder också ska omfatta utdrag ur misstankeregistret.

Återkommande registerkontroll

I kommittémotion 2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att införa återkommande registerkontroller. Regeringens lagförslag innebär en förstärkt registerkontroll av anställda och annan personal. Det gäller dock bara vid anställning eller när ny personal anlitas, vilket motionärerna anser är otillräckligt. Motionärerna vill införa regelbundna, återkommande kontroller under pågående anställning eller vid uppdrag i verksamheterna för att skydda särskilt utsatta grupper.

Tillstånd

I motion 2025/26:1038 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om att i lagen tydligt ange att en ny ägare måste ansöka om ett nytt tillstånd för att kunna fortsätta bedriva HVB-verksamhet för att undvika att kriminella kan sälja HVB-hem på internet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inledningsvis inte berett att ställa sig bakom förslaget om sanktionsavgift för anmälningspliktig verksamhet. Motion 2025/26:1964 (C) yrkande 3 bör därmed avslås.

När det gäller frågan om registerkontroll mot misstankeregistret vill utskottet nämna promemorian om ökade registerkontroller vid anställning i kommun. I promemorian lämnas förslag om att kontroller som görs med stöd av lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder även ska göras mot misstankeregistret avseende vissa brott. Förslagen bereds i Regeringskansliet. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet ingen anledning att föreslå någon åtgärd. Motion 2025/26:1964 (C) yrkande 2 bör därmed avslås.

Ett motionsyrkande tar upp frågan om återkommande registerkontroll. Utskottet vill även i detta sammanhang nämna promemorian om ökade registerkontroller vid anställning i kommun. Promemorian innehåller förslag till en ny lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser i hemmet åt äldre personer eller personer med funktionsnedsättning. Mot denna bakgrund bör motion 2025/26:1964 (C) yrkande 1 avslås.

Avslutningsvis tar ett motionsyrkande upp frågan om tillstånd. En remissinstans anser att det bör införas en rutin genom vilken en ny lämplighetsprövning ska göras när bolag byter styrelse eller ägare. Regeringen påminner om det som framgår av förarbetena till lagstiftningen, nämligen att tillsyn ska säkerställa att kraven på verksamheten samt ägare och ledning fortlöpande är uppfyllda. Av 26 § LSS framgår också att tillsynen även innebär en granskning av att den som har beviljats tillstånd enligt 23 § samma lag fortlöpande uppfyller kraven. Regeringen ser inget hinder för tillsynsmyndigheten att införa en rutin för denna tillsyn. Utskottet instämmer i denna bedömning. Mot denna bakgrund bör motion 2025/26:1038 (S) avslås.

Reservationer

1. Sanktionsavgift för anmälningsskyldig verksamhet, punkt 2 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör utreda möjligheten att ta ut sanktionsavgift även för anmälningsskyldiga verksamheter inom kommun och stat. Enligt min mening är det självklart att vården och omsorgen i verksamheterna är av hög kvalitet, oavsett om de bedrivs i offentlig eller i privat regi, och att kraven på verksamheterna efterlevs oavsett utförare. Den verksamhet som kommunerna och Sis bedriver är inte tillståndsskyldig, varför förslagen om sanktionsavgifter vid tillståndsskyldig verksamhet inte omfattar dessa verksamheter. Det är enligt min mening en orimlig ordning.

2. Registerkontroll mot misstankeregistret, punkt 3 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över frågan om att registerkontroll ska inkludera kontroll mot både belastningsregistret och misstankeregistret. Registerkontroll mot både belastningsregistret och misstankeregistret kan i dag göras av personal vid vissa boenden som tar emot barn, men för registerkontroll av

personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder krävs endast kontroll mot belastningsregistret. Jag anser, i likhet med en remissinstans, att lagen om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder också ska omfatta utdrag ur misstankeregistret.

3. Återkommande registerkontroll, punkt 4 (S, C)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Karin Sundin (S), Anna Vikström (S), Gustaf Lantz (S), Agneta Nilsson (S) och Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör se över frågan om att införa återkommande registerkontroller. Förslaget innebär en förstärkt registerkontroll av anställda och annan personal. Det gäller dock bara vid anställning eller när ny personal anlitas, vilket vi anser är otillräckligt. Vi vill införa regelbundna, återkommande kontroller under pågående anställning eller vid uppdrag i verksamheterna för att skydda särskilt utsatta grupper.

4. Tillstånd, punkt 5 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Karin Sundin (S), Anna Vikström (S), Gustaf Lantz (S), Karin Rågsjö (V), Nils Seye Larsen (MP) och Agneta Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:1038 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om att i lagen tydligt ange att en ny ägare måste ansöka om ett nytt tillstånd för att kunna

fortsätta bedriva HVB-verksamhet. Syftet med detta är att undvika att kriminella kan sälja HVB-hem på internet.

Särskilda yttranden

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Karin Sundin (S), Anna Vikström (S), Gustaf Lantz (S) och Agneta Nilsson (S) anför:

Regeringens förslag går i rätt riktning, men är inte så långtgående som vi hade önskat. Vi har i kommittémotion 2025/26:3645 (S) yrkandena 119, 122 och 123 lämnat förslag om att det offentliga bör överta all HVB-vård av ungdomar som placerats på grund av brottslig verksamhet. För att lättare kunna stänga HVB-hem med gängkopplingar bör även omvänd bevisbörda införas. Tillstånden ska vidare omprövas vid ägarbyte och ett utvecklat näringsförbud bör införas inom välfärden, där oseriösa aktörer ska pekas ut. Avslutningsvis har vi lämnat förslag om att regeringen bör utreda hur polisen ska kunna akutstänga HVB-hem. Vi återkommer till dessa förslag när utskottet bereder betänkandet om barn och unga inom socialtjänsten.

2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Jag välkomnar regeringens intentioner att ge Ivo utökade möjligheter att ingripa mot verksamheter som inte uppfyller lagstiftningens krav och därigenom förbättra förutsättningarna för en effektiv tillsyn som skyddar enskildas rättigheter och säkerställer kvaliteten inom verksamheter enligt SoL och LSS. Jag har därför valt att inte väcka någon följdmotion med anledning av propositionen. Jag hyser dock en viss oro för hur höjningen av den särskilda avgiften för icke verkställda gynnande beslut kommer att påverka vissa utförare. Kommuners möjlighet att verkställa vissa insatser påverkas av olika faktorer där den särskilda avgiften i sig inte har någon effekt. Jag kommer att noga följa utvecklingen när det gäller dessa frågor och ta nödvändiga initiativ i andra sammanhang.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:15 Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).

Följdmotionerna

2025/26:1038 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om att i lagen tydligt ange att en ny ägare måste ansöka om ett nytt tillstånd för att kunna fortsätta bedriva HVB-verksamhet för att undvika att kriminella kan sälja HVB-hem på internet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:1964 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa återkommande registerkontroller och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att registerkontroll ska inkludera kontroll mot både belastningsregister och misstankeregister och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ta ut sanktionsavgift även för anmälningspliktiga verksamheter inom kommun och stat och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387)
om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 15, 23, 26 g, 27, 28 och 28 b §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 26 j–26 p §§, och närmast före 26 k § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Till kommunens uppgifter hör att

1. fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är,

2. verka för att personer som anges i 1 § får sina behov tillgodosedda,

3. informera om mål och medel för verksamheten enligt denna lag,

4. medverka till att personer som anges i 1 § får tillgång till arbete eller studier,

5. verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för personer som anges i 1 §,

6. anmäla till överförmyndaren dels när en person som omfattas av 1 § kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra,

7. samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder,

8. anmäla till Försäkringskassan när någon som har ansökt om biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt 9 § 2 kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken,

9. underrätta Försäkringskassan när någon som får assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken beviljas boende med särskild service, daglig verksamhet, barnomsorg eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans,

10. anmäla till Försäkringskassan om det finns anledning att anta att assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken används för annat än köp av personlig assistans eller kostnader för personliga assistenter, och

11. anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det *finns anledning att anta att en enskild bedriver yrkesmässig verksamhet*

11. anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det

a) finns anledning att anta att en verksamhet bedrivs utan sådant

¹ Senaste lydelse 2021:877.

med personlig assistans utan tillstånd enligt 23 § eller att en tillståndshavares lämplighet för att bedriva sådan verksamhet kan ifrågasättas.

tillstånd som krävs enligt 23 § första stycket,

b) kan ifrågasättas om en tillståndshavare är lämplig enligt 23 §, eller

c) uppmärksammas allvarliga brister i en verksamhet där tillstånd krävs enligt 23 § första stycket.

23 §²

En enskild person får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva verksamhet som avses i 9 § 2–10.

Tillstånd att bedriva verksamhet som avses i första stycket får meddelas endast den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. I fråga om en juridisk person ska prövningen sammantaget avse

1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och

4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Vidare krävs att den enskilda personen i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Kommuner och regioner som ska bedriva verksamhet som avses i första stycket ska anmäla *denna verksamhet* till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Vidare krävs att den enskilda personen i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att *den juridiska personen och* samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Kommuner och regioner som ska bedriva verksamhet som avses i första stycket ska anmäla *verksamheten* till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas. *Det ska även anmälas om det sker förändringar av en sådan verksamhet som innebär att verksamheten*

1. upphör tillfälligt,

2. läggs ned, eller

3. ändras på ett väsentligt sätt.

² Senaste lydelse 2019:883.

En anmälan ska göras inom en månad från det att förändringen har genomförts.

Den som har beviljats ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och som har anställt någon för sådan personlig assistans, ska göra en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg innan assistenten påbörjar sitt arbete.

26 g §³

Om ett missförhållande enligt 26 f § första stycket är allvarligt och Inspektionen för vård och omsorgs föreläggande inte följts, får inspektionen besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Inspektionen för vård och omsorg besluta att utan föregående föreläggande helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas om tillståndshavaren inte tillhandahåller assistans enligt 24 §.

Ett tillstånd får återkallas utan föregående föreläggande om tillståndshavaren inte uppfyller kraven i 23 § andra och tredje styckena eller 23 a §.

Ett tillstånd får återkallas utan föregående föreläggande om

1. tillståndshavaren inte uppfyller kraven i 23 § andra och tredje styckena eller 23 a §, eller

2. tillståndet inte har utnyttjats under en sammanhängande tid av sex månader.

26 j §

Inspektionen för vård och omsorg får utan föregående föreläggande förbjuda verksamhet som i strid med 23 § bedrivs utan tillstånd.

Sanktionsavgifter

26 k §

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag ska betala en sanktionsavgift om

1. *det i verksamheten har brutits mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten, eller*

2. *personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag eller praktiktjänstgöring i verksamheten utan att den*

³ Senaste lydelse 2018:1155.

registerkontroll som ska göras enligt lagen (2010:479) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder, har gjorts.

Inspektionen för vård och omsorg ska besluta om sanktionsavgiften.

Sanktionsavgiften ska betalas till Inspektionen för vård och omsorg och tillfaller staten.

26 l §

Sanktionsavgift enligt 26 k § första stycket 1 ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst 500 000 kronor. När sanktionsavgiftens storlek bestäms ska särskild hänsyn tas till den skada eller risk för skada för enskilda som har uppstått till följd av överträdelsen samt överträdelsens varaktighet och omfattning.

Sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgiften.

26 m §

Sanktionsavgift enligt 26 k § första stycket 2 ska tas ut med 100 000 kronor per överträdelse.

Om det finns synnerliga skäl får avgiften sättas ned helt eller delvis.

26 n §

En sanktionsavgift får inte beslutas för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande som har förenats med vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

26 o §

En sanktionsavgift får inte beslutas om den som ska betala avgiften inte har fått tillfälle att yttra sig inom

två år från den dag då överträdelsen ägde rum.

26 p §

En sanktionsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

27 §⁴

Beslut av en nämnd som avses i 22 § eller av Inspektionen för vård och omsorg får överklagas till allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra eller tredje stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
6. omhändertagande av personakt enligt 23 f §,
7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§,
8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§, *eller*
8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 j §§,
9. indragning eller nedsättning av ekonomiskt stöd enligt 9 c § andra stycket, *eller*
9. indragning eller nedsättning av ekonomiskt stöd enligt 9 c § andra stycket, *eller*
10. påförande av sanktionsavgift enligt 26 k §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 23 e § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Beslut i frågor som avses i första stycket, *med undantag för beslut om sanktionsavgift*, gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det fått laga kraft.

28 §⁵

Till böter döms den som

1. uppsåtligen bryter mot 6 § tredje stycket, *eller*
1. uppsåtligen bryter mot 6 § tredje stycket,
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 23 § första stycket, *eller*
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 23 § första stycket, *eller*
3. uppsåtligen eller av oaktsamhet i strid mot ett förbud som

⁴ Senaste lydelse 2018:1155.

⁵ Senaste lydelse 2021:737.

har meddelats enligt 26 g § fort-sätter verksamheten.

28 b §⁶

Den särskilda avgiften *fastställs* till lägst *tio tusen* kronor och högst *en miljon* kronor.

När avgiftens storlek *fastställs* ska det särskilt beaktas hur lång tid dröjsmålet har pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara.

Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. I ringa fall ska inte någon avgift tas ut.

Den särskilda avgiften *ska bestämmas* till lägst *15 000* kronor och högst *1 500 000* kronor.

När avgiftens storlek *bestäms* ska det särskilt beaktas hur lång tid dröjsmålet har pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Bestämmelserna i 26 k § tillämpas inte på överträdelse som har skett före ikraftträdandet.
 3. Bestämmelsen i 28 b § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för beslut om insatser som har fattats före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 2008:77.

2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2025:400)

dels att 26 kap. 2 och 4 §§, 28 kap. 11 §, 34 kap. 7 § och 35 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 27 kap. 7 §, 28 kap. 12 a och 16–21 §§, och närmast före 27 kap. 7 §, 28 kap. 12 a, 16, 17, 19 och 21 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

2 §

En kommun eller en region som bedriver verksamhet som avses i 1 § 1–4 och 6 ska anmäla verksamheten till Inspektionen för vård och omsorg innan den påbörjas.

En anmälan ska också göras när den anmälningspliktiga verksamheten

- 1. upphör tillfälligt,*
- 2. läggs ned, eller*
- 3. ändras på ett väsentligt sätt.*

Anmälan ska göras inom en månad från det att förändringen har genomförts.

4 §

För en juridisk person ska prövningen enligt 3 § första stycket 2 av om sökanden har tillräcklig insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten sammantaget avse

1. den verkställande direktören,
2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,
3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag,
4. andra personer som har en ledande ställning i verksamheten,
5. personer som har ett bestämmande inflytande över verksamheten, och
6. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Det krävs även att samtliga personer som anges i första stycket bedöms lämpliga enligt 3 § andra stycket.

Det krävs även att *den juridiska personen och* samtliga personer som anges i första stycket 1–6 bedöms lämpliga enligt 3 § andra stycket.

27 kap.***Anmälan vid brister i yrkesmässig verksamhet*****7 §**

Kommunen ska anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det

1. finns anledning att anta att en verksamhet bedrivs utan sådant tillstånd som krävs enligt 26 kap. 1 § första stycket,

2. kan ifrågasättas om en tillståndshavare är lämplig enligt 26 kap. 3 §, eller

3. uppmärksammas allvarliga brister i en verksamhet där tillstånd krävs enligt 26 kap. 1 § första stycket.

28 kap.**11 §**

Om ett missförhållande enligt 9 § första stycket är allvarligt och tillståndshavaren inte har följt ett föreläggande från Inspektionen för vård och omsorg, får myndigheten besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig, får myndigheten i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Inspektionen för vård och omsorg utan föregående föreläggande besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig, får myndigheten i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas utan föregående föreläggande om tillståndshavaren inte uppfyller kraven för tillstånd i 26 kap. 3 och 4 §§.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas utan föregående föreläggande om

1. tillståndshavaren inte uppfyller kraven för tillstånd i 26 kap. 3 och 4 §§, eller

2. tillståndet inte har utnyttjats under en sammanhängande tid av sex månader.

Förbud mot verksamhet som bedrivs utan tillstånd**12 a §**

Inspektionen för vård och omsorg får utan föregående föreläggande förbjuda verksamhet som i strid

med 26 kap. 1 § bedrivs utan tillstånd.

Sanktionsavgifter

När en sanktionsavgift ska betalas

16 §

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag ska betala en sanktionsavgift om

1. det i verksamheten har brutits mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten, eller

2. personal har anställts eller personer har erbjudits uppdrag, praktiktjänstgöring, volontärarbete eller liknande i verksamheten utan att den registerkontroll som ska göras enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn, har gjorts.

Inspektionen för vård och omsorg ska besluta om sanktionsavgiften.

Sanktionsavgiften ska betalas till Inspektionen för vård och omsorg och tillfaller staten.

Sanktionsavgiftens storlek

17 §

Sanktionsavgift enligt 16 § första stycket 1 ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst 500 000 kronor. När sanktionsavgiftens storlek bestäms ska särskild hänsyn tas till den skada eller risk för skada för enskilda som har uppstått till följd av överträdelsen samt överträdelsens varaktighet och omfattning.

Sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgiften.

18 §

Sanktionsavgift enligt 16 § första stycket 2 ska tas ut med 100 000 kronor per överträdelse.

Om det finns synnerliga skäl får avgiften sättas ned helt eller delvis.

När en sanktionsavgift inte får beslutas

19 §

En sanktionsavgift får inte beslutas för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande som har förenats med vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

20 §

En sanktionsavgift får inte beslutas om den som ska betala avgiften inte har fått tillfälle att yttra sig inom två år från den dag då överträdelsen ägde rum.

När en sanktionsavgift faller bort

21 §

En sanktionsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

34 kap.*7 §*

Den särskilda avgiften ska fastställas till lägst 10 000 kronor och högst 1 000 000 kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur lång tid som har gått sedan insatsen beviljades och hur allvarlig fördröjningen i övrigt kan anses vara.

Kommunen får befrias från särskild avgift om det finns synnerliga skäl för det. I ringa fall ska inte någon avgift tas ut.

Den särskilda avgiften ska bestämmas till lägst 15 000 kronor och högst 1 500 000 kronor.

När avgiftens storlek bestäms ska det särskilt beaktas hur lång tid som har gått sedan insatsen beviljades och hur allvarlig fördröjningen i övrigt kan anses vara.

35 kap.*2 §*

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. omhändertagande av personakt enligt 17 kap. 7 §,
2. tillstånd enligt 26 kap. 1 §,
3. föreläggande enligt 28 kap. 5, 8, 9 eller 10 §,
4. förbud och återkallelse av tillstånd enligt 28 kap. 11, 12 eller 13 §, *och*
5. överflyttning av ärende enligt 29 kap. 11 §.
4. förbud och återkallelse av tillstånd enligt 28 kap. 11, 12, 12 a eller 13 §,
5. överflyttning av ärende enligt 29 kap. 11 §, *och*
6. *sanktionsavgift enligt 28 kap. 16 §.*

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut när det gäller utlämnande av handling i en personakt i enskild verksamhet enligt 17 kap. 6 § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Inspektionen för vård och omsorg enligt denna lag får inte överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Bestämmelserna i 28 kap. 16 § tillämpas inte på överträdelser som har skett före ikraftträdandet.
 3. Bestämmelsen i 34 kap. 7 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för beslut om insatser som har fattats före ikraftträdandet.